

EUROPEAN
REGIONAL
DEVELOPMENT
FUND

Nederīgo medikamentu atkritumi – likumdošanas apskats, šo atkritumu apsaimniekošana

Anete Kubliņa (Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs)

Ieinteresēto pušu seminārs, Rīga, 22.03.2019.

Likumdošana par nederīgajiem medikamentiem (1)

- Saskaņā ar 19.04.2011. MK noteikumiem Nr. **302** «*Noteikumi par atkritumu klasifikatoru un īpašībām, kuras padara atkritumus bīstamus*» kā **bīstamie** atkritumi tiek klasificēti šādi **citotoksiski un citostatiski medikamenti**:
  - Atkritumi, kuri rodas cilvēku dzemdību, slimību diagnostikas, ārstēšanas vai profilakses procesā: citotoksiski un citostatiski medikamenti (klase **180108**);
  - Atkritumi, kuri rodas dzīvnieku dzemdību, slimību diagnostikas, ārstēšanas vai profilakses procesā, kā arī eksperimentos, kuros tiek izmantoti dzīvnieki: citotoksiski un citostatiski medikamenti (klase **180207**);
  - Atsevišķi savāktie atkritumu veidi (izņemot grupu «Iepakojums»): citotoksiski un citostatiski medikamenti (klase **200131**).

Citi medikamenti netiek klasificēti kā bīstamie atkritumi-

- klase 180109 – cilvēku ārstniecības medikamenti, kuri neatbilst klasei 180108;
- klase 180208 – veterinārās ārstniecības medikamenti, kuri neatbilst klasei 180207;
- 200132 – atsevišķi savāktie medikamenti, kuri neatbilst 200131 klasei.

- **Atkritumu apsaimniekošanas likuma** 16. pants nosaka, ka sadzīves atkritumu sākotnējais radītājs vai valdītājs sedz visas izmaksas, kas saistītas ar viņa radīto sadzīves atkritumu, tai skaitā sadzīvē radušos bīstamo atkritumu, apsaimniekošanu. 8. pants nosaka, ka pašvaldība savā administratīvajā teritorijā atbilstoši pašvaldības saistošajiem noteikumiem par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, ievērojot atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu un reģionālos plānus, organizē sadzīves atkritumu, tai skaitā, sadzīvē radušos bīstamo atkritumu apsaimniekošanu.

Likumdošana par nederīgajiem medikamentiem (3)

Attiecībā uz **veterināriem** medikamentiem likumdošanā nav specifisku prasību attiecībā uz mazajām dzīvnieku novietnēm un mājdzīvnieku īpašniekiem attiecībā uz nederīgajiem medikamentiem.

Zāles no veterinārmedicīniskās prakses iestādēm likumdošanā tiek reglamentētas kā bīstamie atkritumi, bet no lielajām produktīvo dzīvnieku novietnēm – kā vispārīgie atkritumi:

- 10.09.2013. MK noteikumi Nr. **768** «**Prasības veterinārmedicīniskās prakses iestādēm un veterinārmedicīniskā pakalpojuma sniedzējiem, to reģistrācijas un reģistrācijas anulēšanas kārtība**»
  - 9.2. punkts nosaka, ka Veterinārmedicīniskās prakses iestāde veterinārmedicīniskos atkritumus savāc un iznīcina saskaņā ar normatīvajiem aktiem par **bīstamo** atkritumu apsaimniekošanu;
- 31.05.2016. MK noteikumi Nr. 326 «**Veterināro zāļu izplatīšanas un kontroles noteikumi**»
  - nosaka, ka lielās produktīvās dzīvnieku novietņu īpašnieki nodrošina nekvalitatīvo veterināro zāļu un izlietotā veterināro zāļu primārā iepakojuma iznīcināšanu atbilstoši normatīvajiem aktiem par atkritumu apsaimniekošanu.
- 15.12.2009. MK noteikumi Nr. 1456 «**Kārtība, kādā persona, kas nodarbojas ar veterinārmedicīnisko praksi, veic darbības ar narkotiskajām un psihotropajām zālēm**»
  - 32. punkts nosaka, ka «nekvalitatīvas narkotiskās un psihotropās zāles un izlietoto zāļu primāro iepakojumu persona iznīcina vai nodod iznīcināšanai atbilstoši normatīvajiem aktiem par atkritumu apsaimniekošanu».
- 05.04.2011. MK noteikumi Nr. 258 «**Kārtība, kādā veterinārmedicīniskās aprūpes iestāde un praktizējošs veterinārārsts iegādājas, uzglabā, uzskaita un izlieto zāles**» -
  - 10. punkts nosaka, ka «nekvalitatīvās vai nederīgās zāles un izlietoto zāļu primāro iepakojumu veterinārmedicīniskās aprūpes iestāde un praktizējošs veterinārārsts nodod iznīcināšanai atbilstoši atkritumu apsaimniekošanu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām».

Plānošanas dokumenti, pašvaldību normatīvie akti

- **Valsts atkritumu apsaimniekošanas plānā** 2013. – 2020. gadam saistībā ar neizlietoto medikamentu atkritumiem minētas ārstniecības iestādēs un veterinārmedicīniskās aprūpes iestādēs radīto atkritumu apsaimniekošanas prasības (MK noteikumu izstrāde). Ārstniecības iestādēm pašām jānodrošina radīto bīstamo atkritumu dalītā savākšana, iepakojšana, marķēšana un uzglabāšana. Lielāko daļu ārstniecības iestādēs radīto bīstamo atkritumu apsaimnieko bīstamo atkritumu apsaimniekošanas komercsabiedrības, kuras ir specializējušās šādu atkritumu apsaimniekošanā.
- Kā piemērs atkritumu apsaimniekošanas noteikumiem pašvaldībā, apskatīti Rīgas pilsētas 17.12.2013. saistošie noteikumi Nr. 90 «Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas saistošie noteikumi». 4. nodaļā «Sadzīves atkritumu valdītāja pienākumi» 17. punktā ir noteikts, ka atkritumu tvertnēs aizliegts ievietot bīstamos atkritumus, infekciozos atkritumus (...).
- Prasības nodot nederīgās zāles aptiekās ir atrodamas Rīgas Domes Mājokļu un vides departamenta mājas lapā, sadaļā «Atkritumu apsaimniekošana»:

× Nolietotā elektronika un farmaceitiskie atkritumi

Iedzīvotājiem ir dota iespēja nolietoto elektroniku novietot speciālos konteineros pie tirdzniecības centriem: MOLS, ALFA, SPICE.

Aptiekās jānodod māsaimniecībā radītie farmaceitiskie atkritumi:

- zāles, kurām beidzies derīguma termiņš vai kuras netiek lietotas;
- aerosolu iesaiņojumi;
- asie priekšmeti (šļirces, adatas, skalpeļi) u.c.;
- dzīvsudraba termometri.

<https://mvd.riga.lv/nozares/vides-parvalde/atkritumu-apsaimniekosana/>

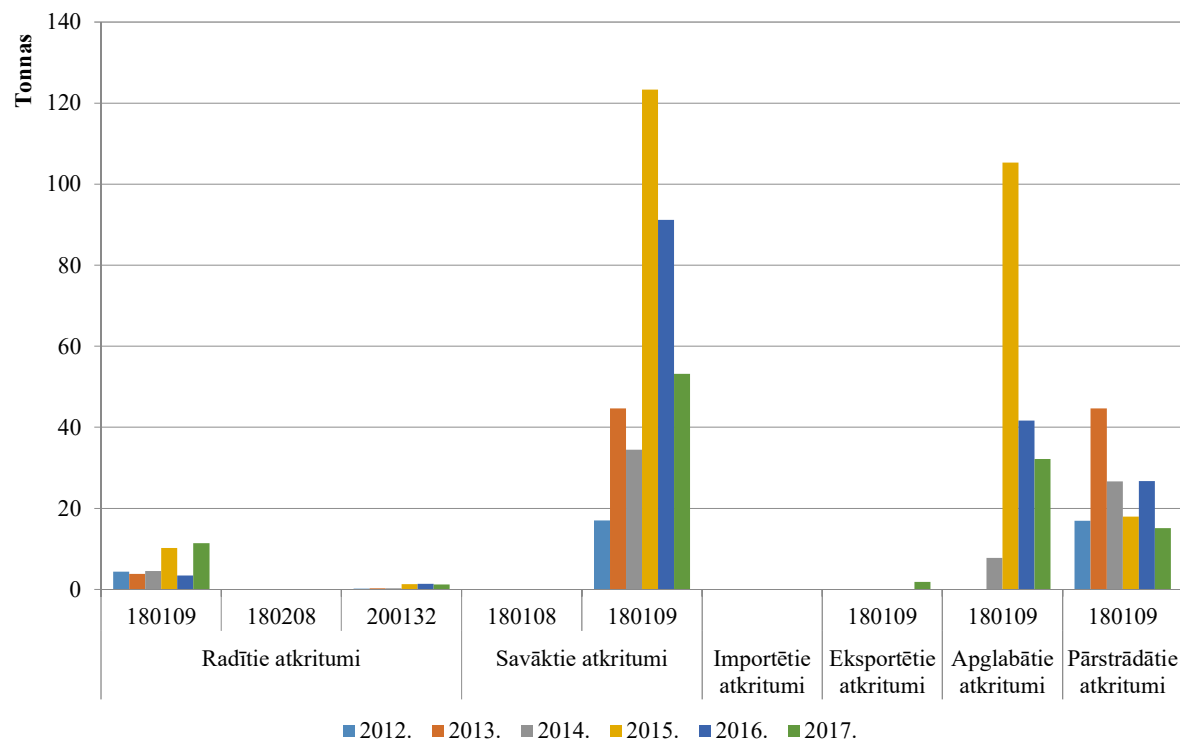
KOPSAVILKUMS (1)

Neizlietoto medikamentu avots	Atbildīgā iestāde par medikamentu atkritumu savākšanu	Savākšanas punkts	Par bīstamiem uzskatāmie atkritumi (saskaņā ar Atkritumu klasifikatoru)	Likumdošana	Atkritumu apstrādāšanas metode
Mājsaimniecības	Pašvaldība / par bīstamajiem atkritumiem – valsts	Parasti aptiekas vai atkritumu šķirošanas laukumi <i>(aptiekas tālāk nodod «BAO» vai «Lautus»)</i>	Atkritumu klase 200131 (atsevišķi savāktie pašvaldību atkritumi (izņemot iepakojumu) – citotoksiskie un citostatiskie medikamenti	Atkritumu apsaimniekošanas likums, 16. pants, p.2 8. pants, p.1	Sadedzināšana augstā temperatūrā vai atkritumu apglabāšana sadzīves atkritumu poligonā pēc smalcināšanas - aptiekās nodotajiem medikamentiem
Farmācijas industrija	Operators; Par bīstamajiem atkritumiem – valsts	Jāorganizē operatoram, nododot atkritumu apsaimniekotājam ar atbilstošu piesārņojošās darbības atļauju <i>(tiek nodots «BAO»)</i>	Bīstami tikai citotoksiskie un citostatiskie medikamenti Ar farmaceitiskajām vielām ir piesārņoti arī atlikumi no filtriem («BAO» klasificē kā 180106)	Visi – apsaimniekojami kā bīstami saskaņā ar 26.06.2007 MK not. Nr. 416, p. 144	Sadedzināšana augstā temperatūrā (atkritumi ar klasi 180106) / apglabāšana sadzīves atkritumu poligonā- pēc smalcināšanas (atkritumi ar klasi 180109)
Veselības aprūpes iestādes	Veselības aprūpes iestāde Par bīstamajiem atkritumiem – valsts	Jāorganizē veselības aprūpes iestādei, nododot atkritumu apsaimniekotājam ar atbilstošu piesārņojošās darbības atļauju <i>(tiek nodots «BAO» vai «Lautus»)</i>	Atkritumu klase 180108 (atkritumi, kuri rodas cilvēku dzemdību, slimību diagnostikas, ārstēšanas vai profilakses procesā: citotoksiski un citostatiski medikamenti)	Visi – apsaimniekojami kā bīstami saskaņā ar 22.05.2012. MK not. Nr. 353, p. 3 Atkritumu apsaimniekošanas likums, 17. pants	Atkritumu apglabāšana sadzīves atkritumu poligonā (pēc sterilizācijas, smalcināšanas)

KOPSAVILKUMS (2)

Neizlieto medikamentu avots	Savākšanas punkts	Par bīstamiem uzskatāmie atkritumi (saskaņā ar Atkritumu klasifikatoru)	Likumdošana	Atkritumu apstrādāšanas metode
Veterinārmedicīnas iestādes, veterinārārsti	Jāorganizē operatoram, nododot atkritumu apsaimniekotājam ar atbilstošu piesārņojošās darbības atļauju (tiek nodots «BAO» vai «Lautus»)	Atkritumu klase 180207 (atkritumi, kuri rodas dzīvnieku dzemdību, slimību diagnostikas, ārstēšanas vai profilakses procesā, kā arī eksperimentos, kuros tiek izmantoti dzīvnieki: citotoksiski un citostatiski medikamenti)	Visi – apsaimniekojami kā bīstamie saskaņā ar 10.09.2016. MK not. Nr. 768, p. 9.2.	? Atkritumu apglabāšana sadzīves atkritumu poligonā (pēc sterilizācijas, smalcināšanas)
Veterinārie medikamenti no mājsaimniecībām	Aptiekas vai atkritumu šķirošanas laukumi		Atkritumu apsaimniekošanas likums, 16. pants, p. 2 8. pants, p. 1	? Sadedzināšana augstā temperatūrā vai atkritumu apglabāšana sadzīves atkritumu poligonā pēc smalcināšanas - aptiekās nodotajiem medikamentiem
Veterinārie medikamenti no lauksaimniecību dzīvniekiem – nozīmīgi daudzumi	Jāorganizē operatoram, nododot atkritumu apsaimniekotājam ar atbilstošu piesārņojošās darbības atļauju	Atkritumu klase 200131 (atsevišķi savāktie pašvaldību atkritumi (izņemot iepakojumu) – citotoksiskie un citostatiskie medikamenti)	31.05.2016. MK not.Nr. 326, p. 19.4	? Atkritumu apglabāšana sadzīves atkritumu poligonā (pēc sterilizācijas, smalcināšanas)
Veterinārie medikamenti no lauksaimniecību dzīvniekiem – nenozīmīgi daudzumi			Atkritumu apsaimniekošanas likums, 16. pants, p. 2 8. pants, p. 1	?

Atkritumu statistikas dati

2017. gadā cilvēku ārstniecības nederīgo medikamentu daudzums (klase **180109**) –
 Savāc - 53 t;
 Eksportē – 1.9 t;
 Pārstrādā – 15 t;
 Apglabā – 32 t.

Vēl no farmaceitiskajiem ražojošajiem uzņēmumiem eksportēti dedzināšanai uz Igauniju tiek atkritumu klases «Ķīmiskie produkti, kuri satur bīstamas ķīmiskās vielas vai sastāv no bīstamām ķīmiskajām vielām» (180106) atkritumi – 2017.g. – 7 t.

Radītais, savāktais, importētais, eksportētais, apglabātais, pārstrādātais atkritumu daudzums ar nederīgajiem medikamentiem tieši saistītajām atkritumu klasēm saskaņā ar “3-Atkritumi” pārskatu

Secinājumi

- Nepieciešami uzlabojumi **atkritumu statistikā**, lai varētu iegūt informāciju par to no aptiekām nodoto atkritumu daudzumu, ko nodod iedzīvotāji. Lai šādu statistiku iegūtu, būtu vajadzīgs lai atkritumu apsaimniekotājs - «BAO» vai «Lautus» - savācot atkritumus no aptiekām, tos atkritumu pārvadājumu pavadzīmēs norādītu ar kodu 200132 (nevis 180109 kā līdz šim).
- Liela proporcija nederīgo medikamentu no zāļu vairumtirdzniecībām un ražošanas uzņēmumiem nonāk Getliņu sadzīves atkritumu poligonā (jo tiem ir skaidrs marķējums – zināms, ka tie nav bīstamie atkritumi saskaņā ar Atkritumu klasifikatoru). Atkritumu klase 180109: 4 % pēc 2017. g. «3-Atkritumi» datiem tiek eksportēta uz Igauniju un dedzināta, pārējie 96 % pēc atkritumu smalcināšanas nonāk sadzīves atkritumu poligonā.
- No atkritumu statistikas nevar iegūt informāciju par veterināro aptieku, veterināro ārstniecības iestāžu, lopkopju nederīgo medikamentu atkritumiem.